

**500 UITDRUKKINGEN
EN GEZEGDEN DIE VAN JOU
EEN ITALIAAN MAKEN**

ACQUA IN BOCCA

**ROBERTO
BORTOLUZZI**

NEDERLANDSE BEWERKING: ELISABETH NIJPELS EN MARÍA CAMARASA

INHOUDSOPGAVE

<i>Voorwoord</i>	4
Vreugde en verdriet	7
Kalmte en woede	13
Goede mensen, slechte mensen	21
Slim, dom of gek	29
Gierig of gul	35
Gezondheid en ziekte	39
Persoonlijke smaak	45
Succes en mislukking	51
Langzaam en snel	61
Ongeloof, verbazing	69
Moed en angst	73
Makkelijk of moeilijk	79
Eerlijk en oneerlijk	83
Dichtbij en veraf	91
Oud en nieuw	97
Wraak en vergeving	103
Goedkoop en duur	109
Oprechtheid	117
Relaties	121
Problemen	131
Trots en nederigheid	137
Gewoon en buitengewoon	141
Hetzelfde of verschillend	147
Afwachten of in actie komen	153
Uitgaan	159
Weten of niet weten	163
Adviezen	169
Volhouden	173
Geluk en pech	177
Niets, weinig of veel	183
<i>Alfabetisch register</i>	187

VOORWOORD

Eindelijk vlot en vloeiend spreken

Ken je dat? Je wilt iets zeggen in het Italiaans, maar je merkt dat al die grammatica en woordjes die je hebt geleerd, niet toereikend zijn om lekker soepel en losjes te kunnen praten. Waarom klinkt jouw Italiaans na zo'n lange tijd toch nog steeds alsof het rechtstreeks uit een lesboek komt?

De woorden om familieleden mee aan te duiden (*padre, fratello, zio, nonna, nipote* en *cugino*) kun je zo oplepelen, maar uitdrukkingen als 'een blauwtje lopen', 'makkelijker gezegd dan gedaan' ... hoe zeg je zoiets nu in het Italiaans? Of een spreekwoord als 'De soep wordt niet zo heet gegeten als ze wordt opgediend'? Dit heb je allemaal nog niet paraat.

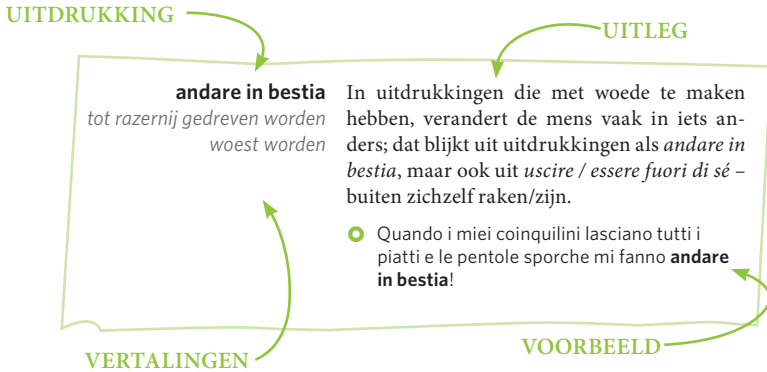
Geschikt voor jou!

ACQUA IN BOCCA biedt een breed scala aan zegswijzen en uitdrukkingen waarmee je jezelf vlotter, treffender en natuurlijker kunt uitdrukken; je tilt jouw Italiaans naar een hoger plan!

Dit boek is speciaal gericht op Nederlandstalige gebruikers. Letterlijke vertalingen laten de ene keer verrassende overeenkomsten tussen beide talen zien, maar ook grappige verschillen, bijvoorbeeld bij *toccare ferro* (even afkloppen) of *una gatta da pelare* (een harde noot om te kraken).

Hoe steekt dit boek in elkaar?

De zegswijzen en uitdrukkingen zijn verdeeld over 30 thema's: 'vreugde en verdriet', 'kalmte en woede', 'goede mensen, slechte mensen', 'slim, dom of gek', enzovoort. Sommige uitdrukkingen zijn gemarkeerd met een asterisk (*); hierbij gaat het om vulgaire, onbetamelijke taal, waarbij je je dus even goed achter de oren moet krabben voordat je die gebruikt – niet geschikt voor iedereen!

In de lichte, vaak humoristisch geschreven stukjes kun je het volgende vinden:

- informatie over de herkomst van de uitdrukking(en);
- informatie over het stijlniveau (bijvoorbeeld: ‘spreektaal’ of ‘plechtig’);
- betekenisuances;
- culturele achtergrond;
- synoniemen en voorbeelden in tekstverband.

Achter in het boek staan alle spreekwoorden, gezegden, zegswijzen en uitdrukkingen in een **alfabetische lijst**. Zo kun je ze snel vinden!

Uiteraard kun je het boek ook gewoon voor je plezier doorbladeren.

Welkom bij ACQUA IN BOCCA!

Van Dale Uitgevers

STARE DA DIO

VREUGDE EN VERDRIET

vreugde

andare in brodo di giuggiole

*in de zevende hemel zijn
dolblij zijn
intens gelukkig zijn*

Deze oude uitdrukking heeft een culinaire achtergrond: *brodo di giuggiole* is een siroop gemaakt van de jujube – een mierzoete vrucht. Tegenwoordig doet de uitdrukking tamelijk ouderwets aan.

- Ieri ho visto per la prima volta la mia nipotina: sembrava una bambola, **sono andata in brodo di giuggiole.**

fare i salti di gioia

*een gat in de lucht springen
vreugdesprongetjes maken*

Dit zeg je als je dolgelukkig bent. Ook de ontkennde vorm hoor je vaak: een aardige manier om te zeggen dat je ergens helemaal geen zin in hebt.

- Quando ho proposto a Elisa di lavorare con noi, è stata felicissima, **ha fatto i salti di gioia.**

essere / salire al settimo cielo
in de zevende hemel zijn

Deze uitdrukking geeft het toppunt van gelukzaligheid aan en is terug te voeren op Aristoteles' visie op het planetenstelsel: de zevende hemel was de laatste sfeer (hemel) die de mens kon bereiken. Daar voorbij was nog slechts de eeuwigheid en het goddelijke.

- Quando il prof. ha detto che avevo vinto la borsa di studio per il dottorato, **ero al settimo cielo!**

stare da dio
*je kiplekker voelen
het heerlijk hebben*

Letterlijk betekent dit: 'zich voelen als God'. Wie dat van zichzelf zegt, voelt zich hemels – als een godheid dus.

- ■ Com'è andata la vacanza?
 - Ah! **Siamo stati da dio**: mare, sole, divertimento... peccato che sia già finita!

darsi alla pazza gioia
de bloemetjes buiten zetten

Zich zorgeloos aan alleen maar de mooie dingen van het leven wijden – uitbundig feestvieren.

- Da quando ha finito gli esami, mio fratello si **è dato alla pazza gioia**, uscendo tutte le sere fino a tardi con i suoi amici.

non vedere l'ora
niet kunnen wachten

non stare nella pelle
snakken naar

Twee gangbare uitdrukkingen voor als je reikhalzend naar iets uitziet. De tweede betekent letterlijk 'niet in zijn huid blijven' en stamt uit een Latijnse fabel waarin een kikker zo groot wilde worden als een os. Hij blies zich zo ver op dat hij barstte – en dus geen huid meer had.

- Ragazzi, vi rendete conto che manca solo un mese alle vacanze? **Io non sto più nella pelle!**

- **Non vedo l'ora** che arrivi il ponte del Primo Maggio: ho prenotato un viaggetto a Londra!

essere felice come una Pasqua
in de wolken zijn

Uitdrukking om aan te geven dat iemand heel erg blij is. *Pasqua* verwijst naar de belangrijkste christelijke feestdag: Pasen.

- ■ Lo sai che Chiara aspetta un bambino?
 - Non mi dire! E il suo ragazzo come l'ha presa?
 - Non ci crederai, ma è **felice come una Pasqua!**

verdriet

lasciare l'amaro in bocca
een bittere nasmaak hebben

Zo voel je je als je erg teleurgesteld of verbit- terd bent.

- ■ Certo, essere licenziati così, dopo vent'anni di servizio...
 - Eh sì, sono cose che **lasciano l'amaro in bocca.**

avere una faccia da funerale
een begrafenisgezicht hebben

Een strak en ingetogen gezicht hebben, zoals bij een begrafenis past.

- ■ Mammamia, **avete una faccia da funerale!** D'accordo, avete perso, ma dopotutto è solo una partita di calcio!

soffrire come un cane / come una bestia
ergens hondsberoerd van zijn

Dit zeg je als iemand erg lijdt – zoals een dier dat niet snapt wat er met hem aan de hand is. Deze uitdrukkingen worden vaak gebruikt als er liefdesverdriet in het spel is.

- Lei lo ha lasciato senza un valido motivo, lui **ha sofferto come un cane** e ora li rivedi insieme mano nella mano ... lo proprio non capisco!

patire le pene dell'inferno

door een hel gaan

Verschrikkelijk lijden – zoals je je voorstelt dat iemand zich voelt die tot de hel is veroordeeld.

- Quest'estate sono rimasto in città a lavorare e **ho patito le pene dell'inferno**: un caldo tremendo!

essere giù di morale

neerslachtig zijn

avere il morale

sotto i piedi

in de put zitten

terneergeslagen zijn

Dit zeg je als je treurig bent. De eerste uitdrukking is de meest gangbare, vooral de kortere vorm *essere giù* – 'down zijn'. Bij de tweede heeft iemands humeur een absoluut dieptepunt bereikt. Dieper kan niet!

- Lavoro: male; soldi: pochi; amore: meglio lasciar stare... dimmi come faccio a non **essere giù di morale**!

piangere come una fontana

tranen met tuiten huilen

Vreselijk hard huilen, met dikke tranen – als een fontein die water spuit.

- Lo so, è da scemi, ma ogni volta che vedo *Titanic*, **piango come una fontana**.

piangere lacrime amare

bittere tranen wenen

Dit zeg je als je wanhopig huilt, omdat je ergens spijt van hebt.

- **Piangerà lacrime amare** quando verrà a sapere che non ha superato l'esame.

stare da cani
zich hondsberoerd voelen

stare da schifo
zich rot voelen

stare di merda*
*zich klote voelen**

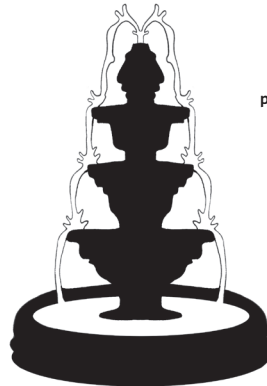
In dit geval gaat het heel beroerd met iemand: alle drie de uitdrukkingen worden in de spreektaal vaak gebruikt. De derde is, net als in het Nederlands, vulgair.

- Da quando mi ha lasciato non faccio che pensare a lui: piango, mi dispero e non ho voglia di fare niente... **Sto da cani.**

un calvario,
una via crucis
een lijdensweg,
kruisweg

Beide uitdrukkingen hebben betrekking op de weg die Christus aflegde naar de Calvarieberg. In overdrachtelijke zin betekenen ze iets dat lang duurt en heel heftig is. Een situatie, een ziekte of een leven vol ellende.

- ■ Finalmente hai trovato un bel lavoro!
 - Sì, guarda, è stato **un calvario**: lavori in nero, contratti instabili, stipendi bassi... Finalmente si è risolta la situazione!

piangere come
una fontana

IN SANTA PACE

KALMTE EN WOEDE

kalmte

**mettersi il cuore / l'animo
in pace, darsi pace**

*je ergens bij neerleggen
ergens in berusten*

Drie vaak gebruikte uitdrukkingen met dezelfde betekenis: 'je ergens bij neerleggen', 'je in het onvermijdelijke schikken' – berustend, omdat je er niks aan kunt veranderen.

- **Mettiti il cuore in pace:** non ti ha mai amato e non ti amerà mai!

avere il sangue freddo

*het hoofd koel houden
zijn kalmte bewaren*

De situatie in de hand hebben. Ook bij plotseling gevaar kalm reageren in plaats van in paniek te raken.

- L'altra notte sono entrati i ladri a casa di Mattia, ma lui **ha avuto il sangue freddo** di uscire dal retro e avvisare la polizia.

a sangue freddo

*koelbloedig
in koelen bloede*

Dit zeg je van iemand die uiterst koel optreedt – meestal in verband met een misdaad. *Senza fare una piega* en *senza battere ciglio* – zonder een krimp te geven en zonder met zijn ogen te knippen – betekenen ongeveer hetzelfde,

maar worden in een algemener verband gebruikt.

- Ho letto sul giornale che, dopo la rapina, i malviventi hanno ucciso l'ostaggio **a sangue freddo**.

calma e gesso!

*kalm aan!
relax!*

Aanmaning om rustig te blijven en een situatie met verstand te bekijken – om er zo goed mogelijk mee om te gaan. De uitdrukking komt uit het biljartspel: bij een moeilijke stoot moet de speler goed kijken hoe de ballen liggen en krijgt – *gesso* – op de keu aanbrenge(n).

- **Calma e gesso**, ragazzi! Litigare non serve a niente, cerchiamo piuttosto di ragionare e trovare una soluzione.

a mente fredda

nuchter

Dit is een van de vele uitdrukkingen waarbij *il freddo* – de kou – wordt geassocieerd met het vermogen een situatie nuchter en objectief te beoordelen. Het tegenovergestelde – *a caldo* – betekent 'impulsief, zonder na te denken'.

- **A mente fredda** ho capito di aver sbagliato: non dovevo mentire, anche se l'ho fatto a fin di bene.

darsi una calmata

*even kalm aan doen
een toontje lager zingen*

Een uitdrukking uit de spreektaal, afgeleid van *calmarsi* – bedaren, kalmeren. Wordt vaak in de gebiedende wijs gebruikt, als aansporing voor iemand die zich te veel opwindt en zijn zelfbeheersing kwijt is.

- Ehi, **datti una calmata!** Non mi sembra il caso di arrabbiarsi per una sciocchezza del genere.

in santa pace*lekker rustig*

Met deze uitdrukking geef je aan dat je iets – hoe alledaags ook – in alle rust wilt doen, om er lekker van te genieten.

- Che giornata! Non mi sono fermata un solo momento! Adesso ho proprio voglia di farmi una doccia **in santa pace**.

prendersela comoda*het rustig aan doen**lekker chillen**het ervan nemen*

Ergens de tijd voor nemen, zonder stress.

- Visto che era domenica, **me la sono presa comoda** e a mezzogiorno ero ancora in pigiama.

per (amore del) quieto vivere*omwille van de lieve vrede*

Hier gaat het om een rustig leven, zonder hoogte- of dieptepunten. Deze uitdrukking wordt voornamelijk gebruikt wanneer iemand bij een meningsverschil problemen uit de weg gaat.

- Guarda che se non litigo con te ogni giorno è solo per **quieto vivere!**

vivere e lasciar vivere*leven en laten leven*

Uitdrukking die betekent dat je je niet met andermans zaken moet bemoeien.

- Ok, il vicino di casa ha un'amante... Ma a te che te ne importa? Che ti ha fatto di male? **Vivi e lascia vivere!**

fare come se niente fosse*doen alsof er niets aan de hand is**doen alsof je neus bloedt*

Slaat op ongevoelig en huichelachtig gedrag; dezelfde betekenis heeft de uitdrukking *fare finta di niente*.

- È inutile che tu faccia **come se niente fosse**... lo sanno tutti che sei stato tu a fare la spia!

woede

avere i nervi a fior di pelle

*stijf staan van de zenuwen
één bonk zenuwen zijn
uiterst gespannen zijn*

Hypernerveus en niet aanspreekbaar zijn. Vaak hoor je alleen het eerste deel van de uitdrukking: *avere i nervi*.

- Certo che ultimamente **hai i nervi a fior di pelle**: non ti si può dire niente che ti arrabbi subito!

avere un diavolo per capello

des duivels zijn

Deze uitdrukking wordt gebruikt als iemand heel kwaad is – alsof er een heleboel duivels op zijn hoofd zitten en aan zijn haar trekken.

- Se fossi in te, oggi eviterei di chiedere l'aumento al capo: **ha un diavolo per capello!**

dare in escandescenze

uit zijn vel springen

Letterlijk betekent dit: ontbranden, beginnen te gloeien. Bedoeld wordt: een heftige woede-aanval krijgen die zich uit in woorden en/of geweld.

- L'aereo era in ritardo di due ore e un passeggero **ha dato in escandescenze** insultando pesantemente gli addetti all'imbarco: alla fine è intervenuta la polizia e la situazione è tornata alla normalità.

essere incazzato

*razend zijn
pissnijdig zijn*

Dit hoor je vaak zeggen als iemand woedend is. De uitdrukking is afgeleid van *cazzo*, een vulgaire benaming van het mannelijk geslachtsdeel. De standaarduitdrukking kan worden versterkt door een ruim palet aan toevoegingen: *essere incazzato nero / come una bestia / come una iena*. Ook *essere incavolato*

en *essere incacchiato* – iets mildere en minder vulgaire varianten – komen veel voor.

- Suo padre **era incazzato nero**. Non solo gli aveva preso la macchina senza permesso, ma era anche andato a sbattere contro un albero!

non poterne più
ergens niet meer tegen kunnen
ergens zijn buik vol van hebben

Dit zeg je wanneer je aan de grens bent gekomen van wat je kunt verdragen.

- Oh, no! Mi hanno nascosto di nuovo la bici...
Non ne posso più di questi scherzi idioti!

andare in bestia
tot razernij gedreven worden
woest worden

In uitdrukkingen die met woede te maken hebben, verandert de mens vaak in iets anders; dat blijkt uit uitdrukkingen als *andare in bestia*, maar ook uit *uscire / essere fuori di sé* – buiten zichzelf raken/zijn.

- Quando i miei coinquilini lasciano tutti i piatti e le pentole sporche mi fanno **andare in bestia**!

**avere un diavolo
per capello**

essere la bestia nera

*een schrikbeeld zijn
een nachtmerrie zijn*

Een informele manier om aan te geven dat alleen de gedachte aan iets of iemand al woede, haat of angst kan oproepen.

- Ah, la matematica! Non me ne parlare... è sempre **stata la mia bestia nera**: non sono mai riuscito a prendere un 6!

essere una furia

*furieus zijn
razend zijn
buiten zichzelf van woede zijn*

Deze uitdrukking wordt gebruikt om aan te geven dat iemand heel woedend is; komt uit de literatuur: de Furiën waren drie Romeinse wraakgodinnen. Ook de uitdrukking *andare su tutte le furie* hoor je vaak.

- ■ Ma tu le hai spiegato come stanno davvero le cose?
 - Impossibile, è **una furia**: mi ha aggredito, senza darmi nemmeno il tempo di aprire bocca!

avere la luna storta

*met het verkeerde been uit bed
gestapt zijn
een rotbui hebben*

Als je ‘maan scheef hangt’, heb je een slecht humeur en ben je behoorlijk geïrriteerd. De uitdrukking grijpt terug op het overgeleverde geloof dat de maan invloed heeft op de ziel van de mens.

- Luca oggi **ha la luna storta**: non mi ha nemmeno salutato!

farsi il sangue amaro

*zich ergens over opwinden
zich verbijten*

Dit zeg je van iemand die zich vreselijk ergert zonder stoom af te kunnen blazen. Het volksgeloof wil dat bij een woedeaanval bloed wordt vermengd met – bittere – gal.

- È inutile **farsi il sangue amaro**: se non ti hanno convocato per il secondo colloquio di lavoro, vuol dire che non era destino. E poi vedrai che la prossima volta andrà meglio!

rodersi il fegato,
farsi scoppiare il fegato,
mangiarsi il fegato
zich doodergeren
zich kapot ergeren
farsi venire il mal di fegato
zich iets te zeer aantrekken

De oude Grieken dachten het al: *il fegato* – de lever – is de zetel van het gevoel. In het volksgeloof wordt de lever in verband gebracht met verschillende karaktereigenschappen en stemmingen. De uitdrukkingen betekenen steeds hetzelfde: ten prooi vallen aan woede, rancune.

- **Mi rode il fegato** vedere un paese così ricco di risorse come l'Italia rovinato dalla burocrazia e dall'incompetenza della classe politica.